

Latweefchu Awises.

Nr. 37.

Zettortdeenâ 15. Septemberi.

1860.

Awischn-sinnas.

Bechterburga, 26tâ Augustâ. Muhju augstâ Kungs un Keisers pawehlejis Keiserifkas Augstibas Leelwirstenes Anastasias Michailownas dsimschanas deenu tai 15tâ Juhli un Keiserifkas Augstibas wahrda deenu tai 22trâ Dezemberi swehtih.

Poltawas pilfatâ nodegguschas 2trâ Augustâ, pulksten 2 pehz pufsdeenâs, 20 kohka gadda-tirgus bohtes ar tahm tannis uskrautahm prezzehm; skahdes effoht lihds 100 tuhfft. rubl. sudr.

Ollenderu Rehninsch buhschoht arri us Warschawu braukt, gribbedamâs ar muhju augstiu Kungu un Keiseru satiltees.

Waribje. Napoleons brauzoht lihds ar fawu laulatu draudseni pa fawu walsti apfahrt, wiffas buhschanas un wiffus karea-pulkus pahrskattidams. Tas tohpohrt wiffôs pilfatôs ar leelu gawilefchanu un gohdu fagaidihts un usnemts. Buhfchoht arri us Korifkas fallu un Alschiri (Awrikâ) reisoht.

Italia. Neapeles Rehnina karea-spehks jo deenas jo wairak mafumâ eet, jo Rehnina saldati arweenu padohdahs Garibaldim. Sardinjeru Rehninsch, kas faweem laudim ne femm bij aisleedfîs Garibaldim paligâ eet, taggad atkal iswehlejis, ka Sardinjeri, kam us tam luste, warroht Garibalda deenestâ eestahtees. Enlenderu semmê fametuschahs dauds beedribas, kas preeksch Garibalda naudu, nekruhshus un karea-leetas fagahda un tam par welti nosuhta. Wiffâ deenas-widdus Neapeles walsti effoht dumpineeki fazehlsuschees kahjâs. Paschâ Neapeles pilfatâ gan ne effoht dumpja, jo pilfatneeki bihstotees no Rehnina saldатеem un schec atkal no pilfatneekem, ka weens ohtram gallu ne padarra. Saldati tâ cebaiditi, ka, kad kahdi pilfatneeki tohs ar greisu gihmi usskattoht, tad tuhdat sweeschoht eerohtschus nohst, fazzidami: „No Deewa pusses, ne darreet mums neko launu, mehstak effam juhju brahli un ne gribbam jums arri

neko launu darriht!“ Rehninsch Pranzis gan wehl gribboht Garibaldim prettim turretees, zerredamâs us leelo generali Bosku; bet masa zerriba, jo ta pascha karea-spehks arri isshkibdis. Dauds weetâs effoht simteem preesteri un muhkt fametuschees un ar eerohtscheem apbrunnosuschees, gribbedami preeksch tehwa-semmes atswabbinaschanas karoht. 25tâ Aug. effoht Rehninsch Pranzis nobrauzis us Gaetas pilfatu, kur gribboht Garibaldim prettim turretees. Tas karea-spehks, kas Messinas pilfata zittadelê bij palizzis, buhschoht no turrenes prohjam eet. No Genuas un Turines pilfateem raksta, ka Garibaldis Stâ Septemberi, pufsdeenâ, effoht Neapelê nonahjis weenâs patâs un tappis ar pahroleku gawilefchanu un gohdu fanemts. Sardinjeru karohti tappuschi wiffâ pilfatâ uszelti un basnijâ preeksch Wiktora Emanuêla un Garibalda flawasdeesma nodseedata. Landis gahjuschi ar schlehveem un speekeem apbrunnoli pa pilfata eslahm, kas wakara Garibaldim par gohdu zaur dauds wehlsuktureem apgaismotas bijuschas. Tas nu lizzis tulihst Wiktora Emanuêlu (un winna pehznahfamus) par Italias Rehniinu isfluddinaht. Garibaldis apstiprinajis to eekshkigas walstis-buhfchanas ministeri Liboriu Romani winna ammatâ un eezehlis par karea-buhfchanas ministeri Generali Rosenzi un par teefas-buhfchanas ministeri Bisanelli. Neapelê eezehlis Garibaldis jaunu palizejas-meisteri un nodemis karea-kuggus ar wisseem riskeem Sardinjeru admiralam Persanim. Garibaldis ne buhschoht ilgi Neapelê palikt, jo tas faweem karea-pulkeem pasfluddinajis, ka tas pehz kahdu deenu atpuhschanahs buhschoht atkal 12tâ jeb 15tâ Septemberi fahkt darbotees un karoht. Stahsta, ka Rehninsch Pranzis buhschoht no Gaetas ar kuggi us Spaniu eet patwehrrumu mekleht. Sardinjeru karea-spehks (20 tuhfft. wihri) eegahjis Pahwesta walsti, panehmis Besaru un aplehgerejis Urbinu. Wehl diwi zitti

Sardinjeru karrapullki effoht arri Bahwesta semmê eegahjuschi; fakka, ka zittas Ciropas walsts buhschoht Sardinjerim leegt prett Bahwestu karrroht. Dstrdehs kas buhs. —Id.

Zannas stinas.

No Palangas puffes. Scho wassar bij leetus papilnam, bet arri irr pa starpam jaukas un fittas deenas bijuschas. Seens irr labbi audsis un fanemts. Wassarajs weetakim itt labs. Zilweku flimmibas bij scho pawassar drudsis un pakkas. Tai 19ta Maiji bija schi gabballa fihws pehrkons, kas Ruzzawas wehjudmallas eespehre. Tai brihdi bijuschi 7 wihti eekschâ; bet wissi dshwi palikluschi. Spehreens bijis auffs, naw dedstinajis, tillai faspahrdijis ween. Tai brihdi, kad pehrkons spehris, effoht pee Ruzzawas muischas chrberga masf sehns us laipas, kas pahr dsktu ar uhdeni piluu grahwi bijuse, stahwejis, un no ta leela spehreena fabaidijees uhdeni eekrittis un noslithjis.

Embohtes kirspehlê, Ekasemmes muischâ bijis tai 13ta Juhli leels weefuls, ar leetu, kas 2 jauneem schuhneem juntuus noklahjis un tohs isahrdijis.

Mispottes aprinki, tai Stâ Augusta 1860. Rudsi kulloht ne lezzahs, wassarajs labs, sirni teizami, kartuppeleem wisseem melnas wihtes (lappas), un tee flimmi, ta ka daschâs weetâs jau puhst. Seens wehl wahkams, leetus deenas dauds, faules mas; fitts jo retti. Zilweki fehrigt ar drudsi un karstuma guttu, paretti ar pakkahm, wehl zitti ar kalla fahpehm. C. F. S.

Unguru semmê fassimme kahda seewa un nomirre drihs pehz tam. Nu fataisija wissu gattawu, kas us behrehm bij waijadstgs, un tunu arri bija ta deena, fur winnu semmes flehpi gribbeja gulbinaht. Bet tapehz ka ta ahtri bij mirruse, dakters nahze to apraudsht. Zil kochti wissi isbrihnojahs, kad schis fazzija, ka winna wehl ne effoht pawissam nohst! Dakters nu pawehleja behres wehl ne turreht, jo gribboht prohweht woi ne warreschoht winnu atdshwinaht. Un daktera puhlinfch ne bij par welti; mirreja, kas wairat ka deenu un nakti bij nohst bijuse, atdshwojahs, fawam laulatam

draugam un fawem behrneem par preeku. Te warr mahzitees, ka ahtrâ nahwê mirruschus ne waijaga nekad aprakt, piems prahstigs ahriste tohs apluhkosis. J. K.

* Breeswigs tabrys.

Taggad muhsu egku-meschs usflattoht, muhs breefmas un schauschallas mahz. Fur til azzis usmett, tur bruhnas egles reds; buhtu jadohma, ka tahs no ugguns-grehka buhtu noswilluschas. Leelu leelee mechi irr nopohstiti un kohli kalst nohst jo deenas jo wairat. Beeminnu tillai Engures, Balgales, Randawas, Semmites, Matkuller, Misupes, Strutteles, Santes, Ritterschaptes meschs; buhs wehl dauds zitti, ko mannas azzis naw redsejuschas. Schis meschu pohstitajs irr masf tahrpinsch, kam — ka dascham labbam tahrpinkam — libds schim Ratweeschu wallodâ wahrds truhst. Wahzeefchi scho tahru par Nonni fauz. Pee wisseem zitteem raddijumeem wihrischi kahra par feewisckem dauds leelaka un stipraka, bet pee kahparu kufoneem tas zittadi; tur mahrite tehwinu uswinne eeksch leeluma un stipruma. Ifkats kahparu kufonis 3 reis sawâ muhschâ pahweherschahs. Gesahkumâ winsch irr taurinsch ar balteem luhjainneem spahrnneem. Juhlija mehnescha beigâs jeb Augusta mehnescha eefahkumâ schis taurinsch ais kohlu misahm sawus pautius fadchj. Mahrite tad nomirrt un tehwinfch arri drihs pawuhd. Nahkoshâ gaddâ Aprila beigâs un Maija eefahkumâ — kad sitta pawassara faulite jauki spihd — tad pautini paleek dshwi un leels pulks masu melnu tahrpinu isleen ahtrâ. Tee famettahs weenâ weeta kohpâ — ihsti labs punduris — fur dauds tuhst. tahrpini tshumm un kuff. Pehz pahri deenahm tahrpini itt labbi leeli pastepuschees, kahpj us kohkeem augfcham un fahl mekkeh fawu barribu. Bet nu tee arri irr ihsteni baddsprahgstneeki, kam nekad naw deesgan, pee tam wehl kahri un isluttuschi. 2 mehneschu laitâ, aplam ehsdami, tee brangi pastepuschees kahdu pufsohtru zollu garrî, ar filli-pellekahm stribpinahm un tumfchi melnahm spalwinahm, kas ka samtis spihd. Juhlija mehnesi winni leen no kohkeem semmê un tad fahuhnojahs un pehz 3 neddelahm isnahf no schi tahrpina fmuks taurinsch.

Muhfu meschu pohstitaji irr schee augschâ peeminneti tahrpini un tahdu gan dauds miljoneem wajag buht, kas til dauds tuhft. kohkeem skujas un lap-pas no-ehd. Irr neganti badda-kahfchi, kas ne-weenu kohku ne taupa. Wiswairal winneem egu-skujas patihl, bet ja schis peetruhft, tad arri wihlfnehm, ohsoleem, behrseem, preedehm un dahr-sa kohkeem zellu ne greesch. Egtu-kohki, kam skujas no-ehstas, nokalst un wairs ne aug. Preedes — ja naw par dauds no-ehstas — gan atkal aug. Lappu kohki pehz itt wiffi aug. Pee mums Kursemme scho tahrpinu preesch 2 gaddeem atpakkal us Leepajas pussi pirmo reis redseja; bet Bruhschôs — itt ihpafchi Bommeru semme — to jau preesch 30 gaddeem pasihst. Par laimi bij tai widdu wairal preeschu meschi un teem tas til dauds ne skahdeja. Nopuhlejahs par warru dauds schohs tahrpinus noleetaht — un eesahlumâ gan labbi isdewahs. Behz 8 gaddeem bij atkal, bet tee itt ehrmigâ wihse atnahze. Augusta mehnesi sweijneeki gahje juhrâ sweijoht. Te us weenreis wiini eeranga leelu baltu mahloni gaisâ. Mahlonis brijnum ahtri klahkal nahf. Woi sinni, kas tas bija? Leelais taurinu pulks, kas kâ sneegs semme birra un sweijneeku laiwinas, drahnas, zep-pures un wiffu aplahrteju juheu applahje*). Ohtrâ deenâ bij wiffi meschi taurinu pilni. Gan meschalingi un mescha-fargi puhlejahs tohs nomaitaht, gan arri wehl nahkoschâ seemâ 300 mahzinas pau-tu no scheem taurineem salassijia — tomehr tahrpi waffarâ kohkeem leelu skahdi padarrija. No turrenes nahze taurini arweenu wairal us muhsu pussi. Preesch 8 gaddeem jau schur un tur Nihtra-Bruh-schôs tahdus taurinus redseja. Bet aplam dauds un besgalligi leels pulks fahlahs no Pohkeem un Leisheem rastees. Wahjemneekem kohki mas meschu; tadeht tur kohkus gauhschi kohpj un no skah-des ruhpiגי farga. Tee prohweja taurinus fakert; bet ar scho darbu labbi ne gahje. Taurinsch weegli jo weegli no weena kohka us ohtra laidahs; zilwels ne spehje pakkal laistees. Sahla pautinus salaf-siht, kas ais kohka misahm pa 20—80 weenâ weetâ bij fadehti. Raudis peelikke pee kohkeem trep-

pes klahht un nu — kâ daschu reis nerahtni behrni pehz jauneem putnineeem eet — pa kohkeem kahpa-taja pautinus lassidami. Gesahlumâ maksaja par lohti (kur 20 tuhft. pautini eet) itt labbu naudu; pehz dewe masak, jo bij aplam dauds pautinu. Sa-lassijia kahdas 10 tuhft. mahzinas. Tas buhtu pufstrescha birkawa smaggumâ; labs sirga wesums, Bet neko ne lihdsaja. Jo lassijia, jo wehl wairal klahht raddahs, un tahrpi wiffus mescha kohkus no-ehde. Schee taurini kohki waisligi; jo katra mah-tite fadehj 50 pautinus un kad nu scheem arri wifse-niknaka salua itt neko ne skahde, tad gan jadohma, ka nahkoschâ pawaffarâ no scheem 50 tahrpi isperri-najahs, kas pehz par taurineem paleek. (No scheem irr 25 tehwinu un 25 mahhtites). Nahkoschâ gad-dâ no 25 mahhtitehm isnahl 1 tuhft. 250 tahrpi; treschajâ gaddâ jau irr 31 tuhft. 250 tahrpi, kas no weena pascha taurina zehlschees. Medsedami, ka pautinus ne spehje isphohstihht, fahla tahrpus rohka melleht; itt ihpafchi tad, kad patlabban is-lichduschî, masi buhdami leelâ muskulê kohpâ stah-weja. Raudis tohs gahje ar kahrtn semme, tad faminne ar kahjahm jeb fastampaja ar stampu. Un kaut gan leelu tahrpu pulku isnahzinaja, kaut gan dauds naudas par scho darbu aismaksaja — tad tomehr ne spehje Deewa darbeem pretti stahweht. Bij wiffadi ispublesjuschees sawus kohkus izglahbt un pafargahht, bet wifs puhlinsch itt neko ne palhdseja. Bij til dauds tahrpu saraddu-schees, ka, kad rahmâ laika eegahje meschâ, tad us wiffahm puffedem brilschleschanu no tahrpu ehshanas dsirdeja. Bij jadohma, ka palehns weh-jinsch pa kohku gallohtnehm puhstu jeb ug-guns pamasam degdama sprehgatu. Bet schis trohlfnis tillai no tahrpu ehshanas un krim-schanas un no skuju trishanas zehlahs. Kohkus pawiffam plikkus no-ehde un pee katra sarrina leelais tahrpu punduris karrajahs. Semme bij no tahrpeem kâ apsehta; tee wiffur mudscheht mudsche-ja. Ne sahltite wairs ne bij redsama. Masi fausi grahweli bij ar tahrpeem stihlê pilni. Us zelleem bij til dauds tahrpu, ka ritteni lihds speekeem ee-grimma. Brauzoht palikka leelas gramas; bet zil-ilti? Behz ihfa laika bij jau no zitteem tahrpeem atkal pilnas. Pascheem leelajeem mescha swehreem

*) Kungî kas juhrâ masgajufchees stahsa, ka arri pee Leepajas un Wentspits dauds tahdu taurinu juhrmallâ ismehti lappuschî.

— willeem un lahtscheem, stirnahn un breefscheem — palikka bail no scheem masajeem tahrpineem. Win- ni famukka beesumds un purwjos. Mahju lohpus wairs meschds ne gannija; jo tahrpi kohlu flusas un lappas noehdufchi, arri sabli wairs ne taupija. Bij breefmigas leetas to redseht un zilweka mehle to ne spehji isteikt, kahdu pohstu fchee tahrpi padarrija. Wiffi meschi smirdeht smirdeja un barru barreem muschas un knifschti (ohdi) sprahgdamu tahrpu mee- fäs sawus paulinus fadehja un tä schohs isnihdeja. Bet woi gan wiffus? To gan nē. Breefsch 2 gad- deem taurini no Pruhfscheem pee mums atnahlfuschi, taggad muhsu meschds leelu pohstu darra. Bet kã tad nu Pruhfschds tee meschi iskfattahs, fur tahrpi kã baddsprahgstneeki un badda-kahfschi dshwosufchi? Breesmas irr tohs usfkattoht! Skahde aplam leela gan Krohnmim, gan dsunteem kungeem. Krohnmis rehkina sawu flahdi pee 10 milj. affu malkas. Gan par lehtu nauhu kohlas pahrdewufchi, gan zirtufchi un bruhkesufchi, zil til ween spehjuschi, bet wehl leelu leelais kohlu pulks augdams sapuhst. Truhfst pirzeju, truhfst zirteju. To gan ne warretu til lehti no Pruhfscheem fazziht, fur lauschu dauds, bet me- schu mas. Ar scheem nozirfsteem kohkeem itt wiffi — woi baggati woi nabbagi — pehz sawa spehka sa- was ehkas gan no jauna uszehlfuschi gan gruntigi pahrtairijufchi. Zittus kohlus blankas safahgeju- fchi, no zitteem atkal flshperus iszirtufchi preefsch ta dselsu zella, ko no Krensbergas us Kreenwusem- mes rohbescheem taifa. Bilschneeki gan taggad preezajahs, ka malka paliks lehta, bet drihs drihs atnahfs tee laiki, fur winna 2 lihds 3 reis til dahr- ga buhs. — Zil ilgi fchee tahrpini pee mums pa- liks? Woi tee par taurineem pahrdewufchees us zittu widdu prohjam dohsees, jeb woi tee muhsu jaukas meschus tapatt kã Pruhfschds isphostih? Tas stahw Deewa sinna. Laikam tee buhs no ta debbesu Tehwa kã pamahzitaji isfuhjtiti, lai mehs jo prahtigi un taupigi ar saweem mescheem dsh- wojam.

• Padohmi dahrju - kohpejeem.

Daschi kahpostu-sehllu pirzeji fuhdsahs, ka kah- posti ruddeni cetaifohht ne effohht balti, laikam buh- schoht flakta surte. Kahpostu galwinas nonem- dams fametti tahs, faufa wehjainã weeta, labba leela kaudse. Kad kã kahdu neddeku stahwedamas

tahs dabbu fwihfi un ruhgt, tad pahkrauj wehl to kaudsi tã, ka tahs lihds fchim wirsũ stahwejuschas galwinas atkal widdũ tohp celiktas. Zaur to ween buhs cetaifiti kahposti itt in balti.

Rabbi augufscheem kahposteem waffarã oppakfche- jas lappas nolauft naw labbi. Katrs stahds zaur lappahm no gaisa sawu dwafchu wehl un ta tam augohht kohli wajjadfiga; tadehl tikkai Augusta jeb Septempera m. warri tahs lappas, kas dseltenas mettahs, atlaust un lohpeem doht.

Kohlu plikkas mahjas redjedams arweenu to at- minnohs ko lassiju Wahzu Awisēs: Wirtembergeres Kehnina walfti tahda beedriba eezelta, kas par to gahda, ka labbas surtes auglu-kohlu tohp audsetas un par lehtu malku katram pahrdohkas. Gelbetu ir pee mums tahda beedriba, jo tad warrbuht fain- neeki ne buhtu til kuhtri sawas mahjas kohzinu ee- stahdiht. — Par Awisehm un skohlahm tohp un irr jaw gahdahts, no ka mums Latweefcheem leels labbums plaukft; bet zil jauki tas buhtu, kad katrs skohlas-behrens lihds ar skohlas mahzibahm arri mahzitohs ne ween dahrja faknes, bet ir kohzinus stahdiht, pohteht un kohpt. Sehns, kas patš buhs kaut kahdu kohlu stahdihs, zittu newainigu kohzinu ne apskahdehs, un kahds preeks tam buhs kahdureis us sawu maso Zahniti fazziht: „Schẽ mans dehlẽ ehd to ahbolu un apluhko to smukku kohzinu, to es wehl sehns buhdams stahdiju, un redfi zil bag- gati winsch man mannu puhlinu taggad atlihdsi- na!“ Un pateesi, kohks sawam stahditajam bagga- tus augtus atmett, zittu pahrtikku ne grihb, kã ween kahdu leeku semmes stuhriti, un tahdu wehl pee katra fainneeka jeb rentneeka deesgan reds. Ja tadehl kam patiktu wehl schinni ruddeni labbas sur- tes auglu-kohlus eestahdiht, itt ihwaschi tahdas, furru augli par seemu labbi miht, tad es kẽ darru sinnamu, kã pee mannis ahbeku un bumbeeru koh- zini par 25 lihds 35 kapeikeem gabbalã dabbujami. Tapat arri no fehklahm audsetas masas ahbelites preefsch pohstehanas par 3 kap. pahrdohdu. Klah- tumã dshwodami warr Septempera un Oktobera m. kohzinus ar surtes wahrdem dabbuht, lai tikkai raksta jeb kahdu zilweku nosuhta pee

S. Klewera,

Kalleu muifchas dahrneeka.

Brih driifcht.